

บทที่ 5

สุขุมจิต

อบรมอาการจิต 10 : วันที่ 11 ธันวาคม 2547

จิตที่เป็นสุขุมจิต มันอ่อนนุ่มถ่อมตนถ้าเป็นช่างผู้ปั้นดินเขาก็จะบอกว่า เป็นดินดีเหมาะสมจะปั้นแจกันหรือของเครื่องใช้ เครื่องทรงพระราชชาติได้อย่างดี ถ้าเป็นขี้ผึ้งก็เป็นขี้ผึ้งชั้นดี จะนำมาขึ้นเป็นรูปอะไรก็ขึ้นได้ง่ายสบายเป็นไม้ก็ไม้เนื้อดี จะนำมาตัดมาแกะมาเคาะ มาแปลงรูปอะไรมันก็ได้สมควรปรารถนาจะเป็นเหล็ก ก็ เป็นเหล็กบริสุทธิ์เนื้อละเอียดอ่อนมีโมเลกุลที่ผนิกแนบแน่นจนไม่สามารถจะมีสนิม ขุมเกิดขึ้นในตัวมันได้

คุณภาพจิตของตัวเองสิ เป็นอย่างไรบ้างลูก มันบังเกิดสุขุมจิตขึ้นบ้างหรือยัง **สภาพจิตที่อ่อนควรแก่การงานเขาเรียกว่า สุขุมจิต** เมื่อมีสุขุมจิตเกิดขึ้นนี้ มันอ่อน เหมาะแก่การงานแล้ว ทีนี้จะมาทำเป็นองค์ญาณ เจริญปัญญา พิจารณาอะไรมัน ก็จะง่าย มันจะเหมือนกับม้าเชื่อง ๆ ที่จับมาสนตะพายมันก็ตาม พาดบังเหียนมันก็เฉย มันเขาเรียกว่าสุขุมจิต จิตที่สุขุม คัมภีร์ภาพ

ที่ผ่านมา 2 วัน 2 คืน เราฝึกมัน เรารู้เท่าทัน เราเฝ้าของมัน มันจะมาเล่นที่ใด เพศุบายอย่างไร มาอาการอย่างไร กิริยา ชนิดใด เรารู้มันหมด ต่อไปมันก็จะบอกว่า มันก็ไม่รู้จะเล่นอะไรให้นายดูแล้ว ยืนเฉยแล้วกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้แหละที่เขา เรียก **สุขุมจิต** ลองดูสิ ตั้งเกตุคุณ้อย บางคนบอกว่า มันสุขุมแล้วครับเพราะว่ามันไม่ทำอะไรเลย ไม่หือไม่อือ มันจะหลับ อย่างเดียว นั่นไม่ใช่สุขุมจิตนะ เป็นจิตแข็งซิม ไม่หือไม่อือ เขาเรียกถีนะมิตระ นิเวรณ โกสัชชะ ความง่วง พวกนี้มันเป็น อวิชา มันเป็นจิตอกุศล

ลักษณะสภาพของสุขุมจิต

สุขุมจิต ลักษณะสภาพที่ปรากฏคือ ผ่อนคลาย สบาย รุ่งเรืองด้วยแสงแห่งปัญญา รู้ชัด ตามสภาพรอบกายแต่ไม่ ประุงสิ่งใด ๆ เป็นอารมณ์ และนุ่มนวล อ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ไม่กระด้างไม่เย่อหยิ่ง ไม่โยโส ไม่ตระหนง ไม่อวดดี ลักษณะ จิตดวงนี้แหละ มันอ่อนนุ่มถ่อมตน มันมีสภาพเหมือนกับถ้าเป็นช่างผู้ปั้นดินเขาก็จะบอกว่า เป็นดินดี เหมาะสมจะปั้น แจกันหรือของเครื่องใช้ เครื่องทรงพระราชชาติได้อย่างดี ถ้าเป็นขี้ผึ้งก็เป็นขี้ผึ้งชั้นดี จะนำมาขึ้นเป็นรูปอะไรก็ขึ้นได้ง่ายสบาย เป็นไม้ก็ไม้เนื้อดี จะมาตัดมาแกะมาเคาะมาแปลงรูปอะไรมันก็ได้สมควรปรารถนา

ถ้าจะเป็นทองก็ทองบริสุทธิ์ ไม่มีมลทินราคะห่อหุ้ม เหมาะสมที่จะนำมาถลุงมาแต่งมาเจือมาปนกับสิ่งใด ๆ ก็ได้ จะเป็นเหล็ก ก็เป็นเหล็กเนื้อดีมากเป็นเหล็กบริสุทธิ์เนื้อละเอียดอ่อน มีโมเลกุลที่ผนิกแนบแน่นจนไม่สามารถจะมีสนิมขุม เกิดขึ้นในตัวมันได้ เหล็กกล้าชั้นเยี่ยม ไม่มีสนิมขุมภายใน

นายอักษารักษ์กับม้าอาชาไนย

แล้วถ้ามันจะเป็นม้าเป็นลา เป็นพ่อ เป็นวัวเป็นควาย ไม่ต้องลงมือใช้ แค่มองตาก็รู้ใจ มันก็จะทำดังคิด ดังที่ใจเราปรารถนา เขาเรียกว่า ม้ารู้ใจ วัวรู้ใจ ควายรู้ใจ แล้วมันเป็นแรง พลั่ง อำนาจ เหมือนกับสมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเกิดเป็นม้าอาชาไนย ในครั้งที่ทรงเป็นพระมหาโพธิสัตว์ แล้วมีเมืองทั้ง 9 หัวเมืองยกทัพมาล้อมกรุงพาราณสีไว้ เพื่อจะให้ยกม้าอาชาไนยตัวนี้ให้ ม้าตัวนี้มีอานุภาพมาก ร้องครั้งหนึ่งก็เกิดเสียงกัมปนาทดังไปถึง 7 พระนคร มีผีเข้าไวมาก กระจอนก้าวแต่ละครั้งได้ระยะทางไกล 1 โยชน์ มีลีปลด ขาวดุจปรอท ดุจปุ๋ยฝ้ายที่ขาวสะอาด มีดวงตาอันดำลึกลับกลม มองอะไรก็ทะลุรุไปร้องไป 5 โยชน์ มีหูอันสดับฟังสรรพสิ่งได้ไกลไม่ต่ำกว่า 10 โยชน์ มีกลิ่นกายอันหอมจรุงดังดอกขจร

นายอักษารักษ์ ผู้เลี้ยงม้า เป็นผู้รักม้ารู้ใจม้า ขอเพียงม้ากับนายอักษารักษ์ยอมที่จะออกทัพ ม้านั้นก็จะทำชัยชนะให้กับกบฏ 9 นครนี้โดยไม่ยากเย็นนัก ใช้เวลาแค่ชั่วครู่เดียว แม้นในที่สุดนายอักษารักษ์ยอมจับขี่ม้า ไม่ต้องทำอะไร แค่มองตาลุบลหลัง ม้าก็รู้แล้วว่ากำลังจะพาไปทำอะไร ชั่วระยะเวลาชั่วครู่ดอกก็สามารถตะลุยไปท่ามกลางดงข้าศึก นายอักษารักษ์ก็จับเจ้าทั้ง 9 นครนั้นพาขึ้นหลังม้าครั้งละคน ๆ มาถวายเจ้าเมืองพาราณสี

ความงดงาม ความเชื่อ แต่ไม่ใช่เชิงซ้ำ เหมาะสมควรแก่การงาน

ของพระมหาโพธิสัตว์เมื่อเกิดเป็นม้าอาชาไนย เปรียบได้ดังจิตที่ได้ฝึกจนเป็นสุขุมจิต

อย่าปล่อยให้แขกแปลกหน้ามาทำให้บ้านของเราสกปรก

เวลาหลวงปู่่านพระไตรปิฎก ก็มักจะเอาเรื่องของ นครกาย เป็นตัวตั้ง เรื่องนครกายเขียนไว้รวม 30 ปีแล้ว เปรียบสภาพธรรมที่เกิดกับจิตเป็นนางสนมคนหนึ่ง เขาเปิดให้ฟังก็ฟังกันเฉย อาจเป็นเพราะความละเอียดของจิตยังไม่พอ มันไม่ง่ายที่จะฟังมันได้สาระ แต่ถ้าวันนี้มีใครเปิดให้ฟัง หลวงปู่เชื่อว่าลูกหลานจะฟังกันได้รู้เรื่อง ต้องใช้สุขุมจิตฟังธรรมบางอย่างมันใช้โลกียจิต หูมันคนละระดับ เพลงบางอย่างใช้หูเสีย ๆ ฟังก็ไม่รู้เรื่อง เพลงบางอย่างมันต้องใช้คนหูดี ฟัง หูไม่ดีฟังไม่รู้เรื่อง ที่จริงหูก็คือหู แต่ตัวคุณหูคืออะไร รวม ๆ แล้วก็คือ จิต สุขุมจิต หรือจิตที่สุขุมคัมภีรภาพมันฟังอะไรก็นุ่มนวล เจริญ แต่ถ้าจิตมันหยาบนะ ไปฟังของนุ่มนวล มันหาว หลับ ง่วง ไม่รู้เรื่องเลย ข้างล่างก็เต็มทน ข้างบนก็เต็มที สอนเท่าไรก็หลับทุกที เองก็มีด้วยประการฉะนี้แหละแล้วกัน เพราะผู้ฟังขาดหูที่ดี ที่มันขาดก็เพราะไม่ได้พัฒนาการจิต

ถึงวันนี้เรามีสุขุมจิตได้ในระดับหนึ่งก็นับว่าวิเศษแล้ว สุขุมจิตแบบนี้ก็อย่าเพิ่งไปวางใจ เพราะว่าเมื่อใดที่เราไม่สำรวจสังวรระวังอินทรีย์ ไม่สำรวจตาเห็นรูป ไม่สำรวจหูฟังเสียง ไม่สำรวจจมูกดมกลิ่น ไม่สำรวจลิ้นรับรส ไม่สำรวจกายสัมผัส และไม่สำรวจใจรับรู้อารมณ์ ปล่อยให้แขกแปลกหน้าเข้ามาจีรตเยยวรรค เปิดประตูหน้าต่างไว้ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นในที่สุดแล้วบ้านของเราใจที่เป็นนครมันจะเน่า มันจะสกปรก เพราะฉะนั้นมันต้องหาวิธีกำจัด แล้วกว่ามันจะหาวิธีเอาขยะก้อนโต ๆ ออก เอาหยากไย่ เอาฝุ่นออก มันเป็นขั้นตอนเป็นระลอก ขยะก้อนโตก็อาจจะใช้ไม้กวาดหยากไย่ก็อาจใช้ปัด แล้วฝุ่นจับหนาเตอะ สนิมขุมที่มันเกิดในบ้าน หรือในจิตนี้ไม้กวาดมันกวาดไม่ออก ขนไก่มันปัดไม่ได้ มันก็ต้องใช้ขัดใช้ถูบ ใช้กะ ใช้เคาะ ใช้เขี่ยใช้เกา แล้วพอมันจะออกถึงคำว่า สุขุมจิต บ้านสะอาด สว่าง โปร่ง มันใช้เวลา

ถึงคำว่าสุขุมจิต ทุกอย่างเป็นครู

ลูกหลานได้ปฏิบัติใช้คำว่าเฉียดฉิวคำว่าสุขุมจิต ถ้าถึงคำว่าสุขุมจิต ทุกอย่างเป็นครูหมดลูก เห็นน้ำไหลก็เป็นครู พยับแดดก็เป็นครู เพราะว่าจิตที่เป็นสุขุมจิต คือจิตที่อ่อนควรต่อการทำงาน เหมือนกับนางอุบลวรรณาเถรี แค่เห็นน้ำฝนตกชายคาเท่านั้นก็บรรลุธรรม

พระพาหิยะรุจิระเถระ ผู้ตรัสรู้เร็วจบ แค่ฟังธรรมพระผู้มีพระภาคเจ้า แค่เริ่มฟังเท่านั้น ท่านมีสุขุมจิตมาเก่าก่อน แค่เริ่มฟังก็บรรลุโศคาปภูมิรรค พอฟังไปได้หน่อยหนึ่งก็เป็นโศคาปฏิผล พอฟังเข้าบาทที่สอง ก็เป็นสกทาคามีรรค ฟังเข้าบาทที่สาม ก็เข้าสู่สกทาคามีผล ขยับขึ้นไปจนถึงอรหัตตมรรค อรหัตตผล อย่างนี้เรียกว่ามีสุขุมจิต ที่เขาเรียกว่ามีบารมี อินทรีย์แก่กล้า

เพราะฉะนั้นลูกหลานที่ได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพจิตมันเป็นหัวใจ หลวงปู่จึงได้บอกไว้ตั้งแต่ต้นว่า จิตที่เป็นสุขุมจิตนี้เป็นหัวใจของมรรค เป็นหัวใจของวิปัสสนาภูมิ เป็นหัวใจของวิปัสสนาญาณ เป็นหัวใจขององค์ฌาน เป็นหัวใจของสรรพวิชา สรรพวิชา อย่างว่าแต่คนมาสอนพระมาเทศน์เลย ลมพัดใบไม้ร่วง สุขุมจิตจะพิจารณาองค์ธรรม เรียกว่า ธรรมานุปีศสนาสติปัญญา มันก็เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เมื่อ 20 ปีที่แล้ว อยู่ถ้ำร้างเสือ หลวงปู่เขียนบทโคลกไว้บทหนึ่ง ที่เกิดจากสุขุมจิตของตน รู้สึกจะเขียนไว้ว่า “ล่อกล่อกเลื้อนล่อย ลั่นไหล ลับล่อ รุ่งรัง” สาเหตุที่เขียนขึ้นมาเพราะว่าช่วงนั้นอ่านหนังสือเรื่อง “คำสอนของฮวงโป” จำได้ มีเวลาว่าง ๆ สอนพระเสร็จก็ขึ้นมาอยู่ปากถ้ำเห็นหนังสือธรรมาวางไว้ก็เลยหยิบมาอ่าน ฮวงโปสอนเรื่องความตั้งใจในองค์ฌาน อ่านไปอ่านไปก็ทำให้ได้รู้ว่า แม้มีความตั้งใจ ก็ให้มันเป็นเรื่องไม่ตั้งใจ เพราะว่ามันเป็นความตั้งใจด้วยความพยายาม แม้มีความพยายามก็ไม่ได้ มันเป็นค้นหา เป็นความอยาก เพราะผู้ที่เข้าถึงสุขุมจิต เขาก็จะมองว่าทุกอย่างนั้นก็เป็นเพียงพัฒนาการของจิต ถ้าไปพูดถึงความบริสุทธิ์ของจิต ยังไม่ถึง เพราะมันยังไม่ถึง มันเลยกลายเป็นว่าคิดถึงผลแห่งการถึงเสียก่อน เหมือนกับกระโดดข้ามไปบอกว่า เอาละฉันถึงแล้ว หลอกตัวเอง แต่จริง ๆ แล้วมันยังไม่ถึง มันยังไม่ถึง เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าหลวงปู่ไม่พยายามพูดถึงความดับทุกข์เรื่องความพ้นทุกข์ เพื่อหลอกล่อบุคคลทั้งหลายให้มุ่งมาแต่เวลาจะพูดก็จะค่อยเป็นค่อยไป เวลาจะสอนก็เป็นไปตามขั้นตามตอนของสภาพธรรมแห่งจิต

สุขุมจิตนี้มันไม่รู้จักง่วง ถ้าเราไม่ต้องการนอน มันไม่รู้จักเหนื่อยเมื่อเราไม่อยากจะเหนื่อย มันเป็นปรากฏการณ์ของจิตที่พิสดาร เราจะทำงานทำการของเราไปได้ตราบไต่ที่ร่างกายของเราสามารถ คือ ธาตุชั้นแรกของเรามันทรงอยู่ได้ เหมือนที่หลวงปู่กลับจากนี้บอกกับพวกเรว่าง่วง พอไปถึงบอกตัวเองว่าเรายังมีงานต้องทำ ยังต้องเขียนหนังสือ มันเป็นงานล่วงหน้าที่ต้องเขียนไว้ ก็กำหนดจิตให้ถึงสุขุมจิต ความง่วงมันก็หาย ความเปลี้ยความเพลี้ยมันก็หาย พอถึงสุขุมจิตแล้ว มันก็มีปัญญาที่จะทำ ที่จะเขียนที่จะคิด สุขุมจิตไม่ได้ใช้จิตอย่างเดียว มันต้องใช้กายด้วย พอวิเคราะห์ว่า เออ..ร่างกายเราเริ่มไม่ไหวแล้ว ก็กำหนดมาให้เข้านอน คลายตนออกจากสุขุมจิต แล้วกลับมายังจิตที่เป็นปัจจุบันธรรม ปัจจุบันธรรมของกาย ทำให้กายกับใจมันรวมกัน

เพราะฉะนั้นการเข้าฌาน ออกฌาน ทรงฌาน สุขุมจิตสำคัญและจำเป็น

พัฒนาสุขุมจิตโดยมีตัวรู้ มากกว่าตัวจำ

พูดถึงสุขุมจิตบ่อย ๆ แล้วอย่าไปอยาก เพราะไม่อย่างนั้นมันจะกลายเป็นเรื่องล่อล่อกเล็ก เรื่อง หลอก ลิ่น ไหล เพราะทุกอย่างมันเป็นไปตามกระบวนการของการพัฒนาการแห่งจิต มันไม่ใช่อยู่ที่ ๆ มัน เกิดขึ้น มันไม่ใช่ฟลุค ไม่ใช่ดวงสว่างอ่อนหวาน คนที่เดินอยู่ในมรรคจิต มรรควิธี ถ้าไม่ใช่ก็ยังไม่สิ้นสุดหลัง ยาว ไม่คร่ำครึเดิน แม้ที่สุดสุขุมจิตก็จะเกิดขึ้น ทำอย่างนี้ไป ทำอย่างนี้ไป กลับไปที่ทำอยู่บ้านก็ทำ ฟัง ธรรมก็ทำ ตั้งใจปฏิบัติไปเรื่อย ๆ คือ ฝึมองอาการจิต ดูสภาพแท้ที่ปรากฏของจิต ยืนยงคงอยู่ใน สถานภาพแห่งธรรมชาติของจิตที่มีแค่ รับ จำ คิด รู้ แต่ให้มีตัวรู้มากกว่าการจำมันจะน้อย ถ้ามว่า ทำไม่ เพราะว่าสภาพที่จำมันเป็นอาการของการเก็บกดข้อมูล การบันทึกข้อมูล เราต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่า คนช่างขยันที่จะเก็บ ใฮ่นั่นก็เก็บ ใฮ่นี่เก็บ ใฮ่นั่นก็เก็บ เก็บหมด แล้วสุดท้ายนี้ที่มีค่าจริง ๆ มีน้อยมาก แต่ ที่เก็บไว้เป็นขยะมีมาก นี่พวกขยันเก็บ

เพราะฉะนั้นถ้ามีชีวิตอยู่ใน รับ จำ คิด รู้ ให้จำน้อยหน่อย เลือกรจำเฉพาะสิ่งที่จำเป็น มันก็ทำให้เรารู้ว่า นั่นมันขณะนะ ตัวเราไม่ต้องไปเปื้อนขยะให้มันมากนัก การกำจัดมลภาวะมันก็ลดน้อยลงด้วย เขาถึงได้บอกสอนกันไว้ว่า นิพพานมันไม่มี ไม่มีอะไร ไม่มีกุศล ไม่มีอกุศล อยากจะเป็นผู้เข้าถึงสุขุม จิตขั้นดับทุกข์ มันเก็บไว้มาก ๆ ไม่ดี ให้ทำปล่อย ทำปล่อย ทำปล่อย ถ้าเก็บเอาไว้มันไม่ไปนิพพาน มัน ไปขึ้นหัวตะพาน เพราะสภาพนิพพานมันเป็นความดับไม่เหลือเชื้อ กุศล อกุศลไม่มี มันมีวิถีคือ มรรค ญาณ ปรากฏอยู่ ให้เห็นมรรคญาณเสียก่อน ให้รู้ไว้ว่ามันมีประคองอยู่ มันมีวิถี คือมรรคญาณปรากฏอยู่ เพราะฉะนั้นจึงมาบอกว่า มรรคญาณมันมีอยู่นะ มรรคจิตมันมีอยู่ สภาพธรรมที่ปรากฏที่กำลังไปสู่มรรค วิธีมันทำง่าย มันทำได้จริง พระพุทธเจ้าสอนจริง เราทำไม่จริงเอง ถ้าเราทำจริง ๆ มันก็ต้องถึง ที่มีคนเขา บอกว่าอรหันต์ไม่มีแล้ว ความหลุดพ้นไม่มีแล้ว เป็นพวกไม่ได้ทำ พวกทำไม่เป็น พวกทำไม่ได้ ทำไม่ถึง

อำนาจแห่งสุขุมจิต

ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแยกแยะลักษณะจิต เป็นพุทธิปัญญาอันยิ่งใหญ่พิเศษ ถามว่าเราจำเป็นต้องรู้ขนาดนั้นไหม ไม่ต้อง แค่อ่านอย่างหนึ่ง เพราะพระอรหันต์ในอดีตไม่ได้รู้อย่างนี้ทุกองค์ บางองค์รู้เพียงคำว่า “กรรมใดเกิดแต่เหตุ พระองค์ทรงแสดงเหตุและความดับเหตุแห่งกรรมนั้น” แต่อำนาจสุขุมจิตที่สั่งสม อบรมมาแต่อดีต บรรลุธรรมเป็นอรหันต์ผล แต่บางองค์ต้องรู้เยอะมาก อย่างเช่นพระสารีบุตร เพราะเป็นผู้สงสัยมาก มีปัญญา ก็สงสัยคิดโน่นคิดนี่ อย่างนี้ต้องรู้มาก เพราะสุขุมจิตมันเกิดได้ยากมาก เพราะฉะนั้นเขาจึงแยกอรหันต์ไว้คือ จพภิกขุ (ผู้ได้อภิญญา 6) เติวิโช (ผู้ได้วิชชา 3) ปฏิสัมภิทัปปัตโต (ผู้บรรลุปฏิสัมภิทั 4) สุขขวิปัสสโก (ผู้เจริญวิปัสสนาล้วน)

จพภิกขุ เติวิโช ปฏิสัมภิทัปปัตโต นั่นก็คือพระอรหันต์ประเภทรู้หลาย ๆ เรื่อง รู้องค์มาน สมณะ สมาบัติ องค์คุณแห่งฤทธิ์อำนาจ จิตที่ควบคุมสมาธิจิต หูทิพย์ ตาทิพย์ รู้สัมผัสทิพย์ มโนมยิทธิ อิทธิวิธิ รู้อดีต รู้อนาคต รู้ปัจจุบัน แต่พระอรหันต์ สุขขวิปัสสโก รู้อย่างเดียวว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา รู้อย่างเดียว แต่ท่านทั้งหมดนี้ก็มีสุขุมจิตแต่ละระดับแตกต่างกัน สุขุมจิตนี้ก็มีสุขุมจิตอนุบาล สุขุมจิตเตรียมอนุบาล อนุบาล และสุขุมจิตขั้นประถม มัชฌิม และสุขุมจิตขั้นเตรียมอุดม สุขุมจิตขั้นปริยญาตรี ปริยญาโท สุขุมจิตขั้นปริยญาเอก สุขุมจิตขั้นปริยญาเอก ไม่เรียกว่าสุขุมจิต เขาเรียกว่า “ท่านผู้รู้” แล้ว ทุกเรื่องเป็นความรู้หมด เสาต้นหนึ่งมีกิ่งก้านประกอบอะไร แยกแยะเป็นอนุ ในเมื่อดินมีแร่ธาตุอะไรมีกิ่งก้านประกอบอย่างไร

เพราะฉะนั้นเรื่องการพัฒนาการของจิตให้เกิดสุขุมจิต มันมีอีกอย่างหนึ่งคือ ศรัทธาจิต ศรัทธาจิตที่ไม่มีสุขุมจิตเป็นองค์ประกอบนี้มันจะสัมปยุตไปด้วยความหลง ความหลง ความเชื่อ ความงมงาย อวิชชา แต่สุขุมจิตที่มีปัญญาเป็นเครื่องสัมปยุตนี้ถ้าเราจะเชื่อก็เชื่ออย่างมีหลักฐาน เชื่ออย่างมีที่มาที่ไป เชื่ออย่างมีคำอธิบายเป็นตรรกะ เป็นเหตุเป็นผล เชื่ออย่างที่สามารถชี้แจง พิสูจน์ได้

เดี๋ยวขึ้นขึ้น นั่งมานานแล้ว เดี่ยวขยับขยายร่างกายให้มันผ่อนคลายก่อน

(หลวงปู่ฝีกาญการเจริญพระพุทธรูปทำวัตรเช้า)

โดยพิจารณาตัวอักษรทีละตัว เพื่อฝึกจิตให้อยู่กับตัวรู้ ปัจจุบันจิต

พิจารณาสภาพจิต หลังการสวดมนต์ทำวัตรเช้า

หลวงปู่ : คูสติลูกมันเย็นไหม ภายในจิตเรามันเย็นมันผ่อนคลาย สงบ มันไม่มีความสับสนฟุ้งซ่าน นิเวศธรรมที่เรียกว่า กามราคะ พอใจรักใคร่ พยาบาท ความโกรธโมโหจนเฉียว อาฆาตจองเวร ถิ่นมิถุระความง่วงซึมเหงา หวานอน อุทธัจจ กุกกุงจะ ความฟุ้งซ่านหงุดหงิดรำคาญ แม้ที่สุดควิจิกจณา ความลั้งเลงสงสัย คูว่เครื่องกั้นความคิด 5 อย่างนี้มันเกิดขึ้นในจิต ในขณะที่เราสวดมนต์จบแล้วหรือยัง มันเกิดใหม่ คูราคะ คูโทสะ คูโมหะ คูโลภะ ถ้าสภาพอธรรม หรืออกุศลเหล่านี้มัน ไม่เกาะกุมจิต แสดงว่าวันนี้เราก้ชนะมันอีกแล้ว วันนี้เราได้ประกาศเดชศักดิ์ดา บรรลือสีหนาทว่า ชิตังเม แปลว่าข้าคือผู้ ชนะ อย่างน้อยก็ชนะมัน ได้อีกครั้งหนึ่งละ

วิธีที่ทำงานด้วยสุขุมจิต มีชีวิตอย่างผู้รู้

เพราะฉะนั้นการสาธยาย การสวด การดำรงอยู่ การท่อง ทำพุทคิด ถ้ามันมีสุขุมจิตในการทำงาน เราจะรู้วิธีทำที่เลิศ เมื่อก่อนนี้หลวงปู่จึงเขียนบทโคลกสอนลูกหลานไว้ว่า “ลูกรัก เวลาที่พ่อทำงาน พ่อจะไม่คำนึงถึงผลที่เลิศหรืออก แต่ พ่อจะทำด้วยวิธีอันประเสริฐ แล้วผลที่เลิศมันเกิดขึ้นเอง” แล้ววิธีที่ทำงานอันประเสริฐ ก็คือ วิธีที่ทำงานด้วยสุขุม จิต ทำงานด้วยจิตที่สุขุม ซึ่งมีองค์ประกอบไปด้วย รู้ คิด จนความจำมันอยู่ข้างหลัง อย่าเอาจำนำหน้า ถ้าเอาจำนำหน้า บางกรณีมันอาจใช้ได้ แต่หลายครั้งที่เราใช้ความจำแบบผิด ๆ เช่น การสาธยายมนต์ ถ้าเราเอาความเคยชิน หรือความจำมา นำหน้า แทนที่เราจะได้รับความสงบความเย็นผ่อนคลายโปร่งเบาสบาย เรากลับได้ความว้าวุ่นสับสนร้อนรุ่มกลับมา แถมด้วยความเกียจคร้านว่าเราก้เคยสวดมนต์มาแล้วบทนี้ ก้จำ ๆ อยู่แล้วมันก็ไม่เห็นมีอะไรใหม่ นี้ ไม่เห็นว่ามีอะไรที่จะแตกต่างไป จากของเก่า มันจะเป็นอย่างนั้นไป

เพราะฉะนั้น สัจญญาจิต มันจะมีบริวารที่เป็นอวิชชาอยู่ สัจญญาจิตนี้มีบริวารในส่วนที่เป็นอกุศลเยอะมากหลาย ดวง แต่ รู้แล้วคิด มันมีปัญหาเป็นเครื่องสั้มปยุต เพราะฉะนั้นถ้ามีผู้รู้ แม้มันจะคิดไม่ดีแต่มันก็พุงให้รู้จักคิด แล้วมันก็ พุงความจำให้เลือกจำในสิ่งที่ดีได้ แต่ถ้ามีสัจญญาอย่างเดียว หรือมีสัจญญาเป็นตัวนำ มันไม่พุงอะไร ดีก็จำ ชั่วก็เก็บ เก็บ ๆ ๆ ๆ แล้วสุดท้ายสิ่งที่ควรจะรู้ก็ไม่วู้ มีแต่จำ ๆ จิตที่คิดก็ไปคิดแต่เรื่องที่จำ เรื่องปัจจุบันธรรมก็เลยไม่คิด เรียกว่า มีชีวิตอยู่ในอดีต อย่างนี้ก็ไม่ถูก แม้ที่สุดก็ไปเลื่อนลอยฝันถึงอนาคต นี่มันเป็นผลพวงมหาศาล เพราะฉะนั้นถ้าเรารู้ เรื่องสภาพจิต เราจะเรียนรู้เรื่องทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ ไม่ว่าจะอดีตหรืออนาคตมันจะแพลมเข้ามา แวบเข้ามา เราจะกำจัดมันได้ เอาละ ตั้งใจแผ่เมตตา

(แผ่เมตตา สัพเพสัตตา...)

ต่อไปกราบพระ

จิตที่เป็นสุขุมจิตนี้เป็นหัวใจของมรรค เป็นหัวใจของวิปัสสนาภูมิ เป็นหัวใจของ วิปัสสนาญาณ เป็นหัวใจขององค์ฌาน เป็นหัวใจของสรรพวิทยา สรรพวิชา อย่างว่าแต่ คนมาสอนพระมาเทศน์เลย ลมพัดไปไม่ว่วง สุขุมจิตจะพิจารณาองค์ธรรม เรียกว่า ธรรม มานุปัสสนาสติปัญญา มันก็เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

การพัฒนาสุขุมจิต แม้มีความตั้งใจ ก็ให้มันเป็นเรื่องไม่ตั้งใจ เพราะว่ามันเป็น ความตั้งใจด้วยความพยายาม แม้มีความพยายามก็ไม่ได้ มันเป็นตัณหา เป็นความ อยาก เพราะผู้ที่เข้าถึงสุขุมจิต เขาก็จะมองว่า ทุกอย่างนั้นก็เป็นเพียงพัฒนาการของจิต